

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

ALUEELLISET KEHITYSNÄKYMÄT KESKI-SUOMI

SYKSY 2024

Rautaisannos aluetietoa ja lyhyen ajan ennakontia

Hamarus Päivi, Keski-Suomen ELY-keskus

1 Johdanto

Alueelliset kehitysnäkymät on Työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten kaksi kertaa vuodessa ilmestyvä julkaisu, johon on koottu ELY-keskusten näkemykset alueensa ja seutukuntien nykytilasta ja tulevaisuuden kehitysnäkymistä. Kyseessä on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys maakuntien ja seutukuntien nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsaus tehdään keväällä ja syksyllä. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit.

Alueellisia kehitysnäkymiä on laadittu vuodesta 2006 alkaen. Se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia. Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta, työttömyyden määrä ja rakenne sekä osaavan työvoiman saatavuus. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja maakunnan kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioivat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Syksyn 2024 Alueelliset kehitysnäkymien tekstiosuus käsittelee koko maakuntaa, mutta seutukuntakohtaisia tietoja sisältyy tekstiin. Tänä syksynä katsauksessa on pyydetty kuvaamaan erityisesti puhtaan siirtymän investointien tilannetta sekä puolustusteollisuuden kehitystä.

Katsauksessa on käytetty seuraavia väliotsikoita:

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä, joka sisältää yleisluontoisen kuvauksen alueen ominaispiirteistä, mm. väestökehityksestä, taloudesta, elinkeinorakenteen monipuolisuudesta ja saavutettavuudesta sekä aluekehityksen kannalta keskeisistä kehityssuunnista.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät -kappaleessa ennakoidaan alueen keskeisten toimialojen kehitystä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä aloja. Siinä arvioidaan yritysten perustamista ja lopettamista, vientiyritysten kehitystä ja suunniteltuja investointihankkeita ja arvioidaan niiden alueellisia vaikutuksia.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät - kappaleessa arvioidaan työllisten ja työttömien määrän ja osuuksien ja tilannetta ja kehitystä lähitulevaisuudessa. Samoin kuvataan osaavan työvoiman saatavuuden tilannetta ja mahdollisia määrällisiä ja laadullisia kohtaanto-ongelmia. Syksyn 2024 alueellisissa kehitysnäkymissä tarkastellaan myös kansainvälistä rekrytointia: millä toimialoilla on tehty kansainvälisiä rekrytointeja ja millä toimialoilla niitä aiotaan tehdä.

Raportin lopussa on **koko maakunnan sekä seutukuntien +/- -arviot** lähiajan kehityksestä. Arviot kuvaavat suhdannetilannetta nyt, puolen vuoden ja vuoden kuluttua tästä hetkestä seuraavista teemoista:

- Elinkeinoelämä ja yritystoiminta
- Työttömyyden määrä
- Työvoiman saatavuus

Työ- ja elinkeinoministeriön laatima valtakunnallinen raportti, johon on koottu kaikkien ELY-keskus alueiden raportit, löytyy Työ- ja elinkeinoministeriön sivulta:

<https://tem.fi/alueelliset-kehitysnakymat>

Keski-Suomen Alueelliset kehitysnäkymät raportin on kirjoittanut ja koonnut Päivi Hamarus Keski-Suomen ELY-keskuksesta. Valterri Nivala Keski-Suomen TE-toimistosta on kirjoittanut osion Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät. Kiitos kaikille keskusteluihin osallistuneille ja tietoa tuottaneille hyvästä yhteistyöstä!

Jyväskylässä 29.10.2024

Päivi Hamarus

Johtava asiantuntija

Keski-Suomen ELY-keskus

2 Keski-Suomi

Yleiskuva alueen tilanteesta ja näkymistä

Keski-Suomi on maan viidenneksi suurin maakunta. Väestöstä 70 % on keskittynyt Jyväskylän seudulle. Väestökehitykselle on tyypillistä matala syntyvyys ja suuri kuolleisuus. Tämä kehitys heijastuu joissakin kunnissa elinvoimaan ja palveluihin laajemminkin: lapsia ei riitä kouluihin, mikä taas vaikuttaa alueen vetovoimaan ja yritysten sijoittamiseen. Kunnan vetovoimaan liittyy pienissä kunnissa vanha asuntokanta. Uudistuvalla asuntokannalla on merkitystä esimerkiksi alueen vetovoimaan ja työntekijöiden sijoittumiseen, matkailuun ja ikääntyneiden asumiseen. Haasteena on myös ikääntyneiden kasvavaan määrään liittyvä palvelutarpeen kasvu samaan aikaan, kun palveluverkkoa karsitaan. Maan sisäisellä muuttoliikkeellä ei ole merkittävää vaikutusta. Erityisesti ukrainalaisten maahanmuutolla on ollut suuri väestöä lisäävä vaikutus.

Keski-Suomen maantieteellinen sijainti on keskeinen. Päätieverkon (valtatiet 4 ja 9) ja muun maantieverkon toimintavarmuudella on merkittävä vaikutus elinkeinoelämälle ja huoltovarmuudelle. Valtatie 4 on Suomen vilkkain elintarviketeollisuuden ja päivittäistavarakaupan runkoyhteys sekä yksi vilkkaimmista metsäteollisuuden yhteyksistä.

Jyväskylän rautatieasemalla matkustajamäärät ovat kasvaneet 30 % vuodesta 2019 vuoteen 2023 ja ylittävät korona-aikaa edeltäneen tason. Koronan aikana alkanut markkinaehtoisen joukkoliikennevuorojen lakkaaminen jatkuu edelleen tuoden epävarmuutta joukkoliikennesyhteyksien toimivuuteen, millä on vaikutusta mm. työmatkaperäntöintiin. Valtion tuki maakuntalennoille jatkuu maaliskuuhun 2026 asti, minkä jälkeen päätöksenteko lentovuorojen hankinnasta siirtyy Jyväskylän kaupungille. Matkustajamäärät ovat kääntyneet kasvuun: vuonna 2023 kotimaanlennoilla oli reilu 20 000 matkustajaa. Keski-Suomen kauppakamarin tutkimuksen mukaan on tärkeää huolehtia, että kansainvälisiä yhteyksiä palveleva lentoliikenne on toimivaa.

Kuntatalous näyttää erityisen sumuiselle. Taustalla on hyvinvointialueiden uudistus, TE24-uudistus sekä valtionosuusjärjestelmän muutos. Kuntarahoitus ei riitä palvelujen järjestämiseen; vuosia 2026–27 on erityisen vaikea arvioida tästä näkökulmasta.

Keski-Suomen maakunnalliset kärjet ovat bio- ja kiertotalous, hyvinvointi ja uudistuva teollisuus. Vahva ict ja kyberosaaminen luovat pohjaa monien alojen kehittymiselle, esimerkiksi hyvinvoinnin alalla. Keski-Suomessa on monipuolista osaamista, joiden monialainen yhdistäminen luo edelleen uusia mahdollisuuksia. Metsäbiotaloudella on Keski-Suomessa keskimääräistä merkittävämpi rooli maakunnan taloudessa. Metsä-

biotalous oli vuonna 2021 tuotoksessa ja arvonlisäyksessä lähes kaksi kertaa suurempi kuin maakunnissa keskimäärin; arvonlisä oli maan suurin. Työllisten määrä oli noin puolitoistakertainen muiden maakuntien keskiarvoon verrattuna. Tällä hetkellä erityisesti kuituosaamisen ympärille on kehittymässä uusien innovaatioiden myötä uutta teknologiaa, uusia materiaaleja ja avauksia puhtaasta energiasta. Keski-Suomessa myös teknologia- ja metalliteollisuus ovat vahvoja aloja. Keski-Suomessa on vahvaa puolustusteollisuutta ja puolustus- ja turvallisuusalan vahvistumisen myötä yrityksille on avautunut uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän yleisvire näyttää varovaisen myönteiseltä. Maailmankaupan varovainen toipuminen heijastuu maltillisena kasvuna. EK:n barometrin mukaan Keski-Suomen suhdannenäkymät ovat lähellä koko maan keskiarvoa. Syksyn pk-barometrin mukaan yleinen suhdannenäkymä pienillä ja keskisuurilla (pk) yrityksillä on heikentynyt viime keväästä ja on alle valtakunnallisen tason. Yleinen suhdannenäkymä on myönteisin Jyväskylän seutukunnalla. Sumuisista näkymistä huolimatta keski-suomalaiset pk-yritykset odottavat liikevaihtonsa kasvavan: liikevaihto- ja kannattavuusodotuksissa on parannusta viime kevään tilanteesta. Talouden tilannekuva on vielä jonkin aikaa heikko, sillä laskusuhdanne on ollut vaikea ja on vasta taittumassa.

Monet yritykset kärsivät kysynnän puutteesta. Kustannusten nousua mm. komponenteissa ei voida siirtää hintoihin, koska kysyntä on heikkoa. Myös pienet yritykset etsivät kysynnän lisäämiseksi vientimahdollisuuksia. Yleinen taloudellinen tilanne näkyy investointien varovaisuutena. Suunnitelmia on, mutta haasteena on kokonaisrahoituksen saaminen, kun erityisesti pienten yritysten kassavarat ovat hupenneet pitkään jatkuneiden haasteellisten aikojen myötä. Suuryritykset investoivat entiseen tapaan. Omistajan vaihdoksia on ollut runsaasti ja niiden määrä tulee kasvamaan yritysomistajien ikääntymisen myötä. Usein omistajanvaihdokset johtavat yritysten kasvuun. Konkurssien määrä on laskenut. Eniten konkurssseja on ollut rakennusallalla, teollisuudessa, kaupassa ja muissa palveluissa.

Heikko rakentamisen suhdanne ja viennin hidas kehitys ovat johtaneet rakennusalan yrityksissä odotettua pienempään tilauskertymään. Samaan aikaan koholla olleet korot ovat näkyneet kuluttajien ostovoimassa. Honkarakenne arvioi tämän vuoden liikevaihdon ja liiketuloksen jäävän aiemmin arvioitua heikoimmiksi. Pienempiä rakennushankkeita ja korjausrakentamista on menossa, samoin ASO- hankkeita toteutetaan kiireesti, sillä niiden rahoitus lakkaa ensi vuoden loppuun mennessä. Monipuolinen elinkeinorakenne on suojannut useilla seuduilla laskusuhdanteelta.

Rakentamiseen odotetaan hidasta käännettä ensi vuonna, mutta voimakkaampi kasvu odottaa tulemistaan. Tilastokeskuksen mukaan joulukuun 2023 ja helmikuun 2024 välisenä aikana uudisrakentamiseen myönnettyjen rakennuslupien kuutiomäärä ylitti vuodentakaisen lupamäärän. Asuntolainahakemuksia on pantu viime kuukausina edellisvuotta vilkkaammin liikkeelle. Jatkossa nähdään toteutuvatko hakemukset nostettuina lainoina. Reipas korkotason lasku, inflaation hidastuminen, piristynvä taloustilanne ja ostovoiman kasvu lisäävät kuluttajien luottamusta. Nähtäväksi jää, laskevatko korot riittävän nopeasti verrattuna työmarkkinoiden tilanteiden taantumaan tai missä määrin arvonlisäveron korotus heikentää ostovoimaa.

Puuala on Keski-Suomen vahvuus, erityisesti se työllistää pohjoisessa Keski-Suomessa. Ala investoi eniten. Keski-Suomessa toimii isoja sahoja, jotka ovat investoineet uusiin tuotantolinjoihin. Keski-Suomessa on kaksi vahvaa kemiallisen metsäteollisuuden seutukuntaa, Äänekoski ja Jämsä. UPM:n Jämsänkosken paperitehtaan elintarvikealan pakkaustuotteilla on kysyntää. Äänekosken metsäteollisuuden keskittymässä toimii Metsä Fibre biotuotetehtas, Metsä Boardin kartonkitehtas ja Metsä Woodin viilutehtas, sekä vaneritehtas, joka lakkautetaan vuoden 2026 loppuun mennessä. Metsä Groupin Äänekoskelle rakentuvan palkki- ja levymateriaaleja valmistavan kertopuutehtaan rakentaminen on puolivälissä. Investoinnin arvo on 300 miljoonaa euroa. Tehtas käynnistyy loppuvuonna 2026. Matalasuhdanteessakin kertopuulle on ollut kysyntää, ja sen arvioidaan kasvavan Euroopassa ja USA:ssa. Äänekoskelle on myös suunnitteilla ligniinituotteen koelaitos; investointipäätös tehdään tänä vuonna. Päätös Kuura-tekstiilituotetehtaasta tehdään myös tänä vuonna. Metsä Group tekee selvitystä sellutehtaiden hiilidioksidin talteenotosta. Ääneseudulle on tulossa kaupallisen palvelun investointeja teollisuuden investointien imussa.

Kuituteknologiaa kehittävän Spinnovan liikevaihto kutistui ensimmäisellä vuosipuoliskolla. Yritys tekee kuitenkin jatkuvaa kehitystyötä ja innovaatioita. Kehitystyön tuloksena Spinnova on kehittänyt uudenlaisen patentoidun teknologian tekstiilikuidun valmistukseen puusellusta ja jätevirroista, esimerkiksi nahka-, tekstiili- tai maatalousjätteestä, ilman haitallisia kemikaaleja. Spinnovan ja brasilialaisen Suzanon yhteisyrityksen, päästöttömän Woodspin-tehtaan toiminta Jyväskylässä on vakiintunut. Spinnovan ja Ecco:n yhteisyrityksen, Respinin nahkajätekuidun tuotantopilotti toimii Spinnovan koetehtaalla Jyväskylässä. Spinnova ja Ecco allekirjoittivat heinäkuussa aiesopimuksen nahkapohjaisen kuidun tuotannon kehittämiseksi kaupalliselle tasolle. Spinnova tekee yhteistyötä myös mm. Valmetin kanssa.

Valmet on Keski-Suomen suurin teollinen työnantaja. Viime vuosina tilauskanta on ollut hyvä ja koronan myötä tulleet hyvät vuodet ovat lisänneet kartongin ja pahvilaatikoiden kysyntää. Valmet arvioi lyhyen aikavälin markkinanäkymät tyydyttäväiksi. Markkinanäkymät ovat parantuneet vuoden takaisesta. Yritys tiedotti syksyllä sen historian suurimmasta tilauksesta, jonka arvo on yli miljardi euroa. Tilaajana on Arauco, jolle Valmet

toimittaa Brasiliaan kokonaisen sellutehtaan. Kyseessä on maailman suurin yhdessä vaiheessa toteutettu sellutehdasprojekti; tehdas käynnistyy vuonna 2027.

Traktorivalmistaja Valtran ennusteen mukaan markkina laskee tänä vuonna 15 % eikä nouse ensi vuonnakaan. Suhdanne on ollut erinomainen edeltävät kolme vuotta; tänä vuonna markkinan lasku on ollut pahinta kymmeneen vuoteen eikä muutosneuvotteuilta ole vältytty. Voimansiirtotehtaan investoinnit etenevät; työllisyysvaikutukset jäävät neljäsosaan viime vuoden arviosta.

Nato-yhteistyö on lisännyt yritysten vientiä Pohjois-Amerikkaan. Myös Harvian liikevaihdon kasvua on vauhdittanut vahva kehitys Pohjois-Amerikassa, Aasiassa ja Lähi-idässä.

Keski-Suomella on pitkä puolustustarviketeollisuuden historia. Ukrainan sota, Euroopan maiden kohonnut kysyntä ja Nato-jäsenyys ovat nostaneet puolustusteollisuuden uuteen kasvuun. Patria oli viime vuonna seitsemänneksi suurin yritystyönantaja Keski-Suomessa. Nammo Lapualla on Vihtavuorella raskaita ampumatarvikkeita ja komponentteja valmistava yksikkö. Yritys investoi yhteensä 52 M€ arvosta uuteen ruutitehtaan vakuuvinjastoon ja nallitehtaan rakentamiseen Laukaassa. Uusi tehdas on tarkoitus saada kaupalliseen käyttöön vuonna 2025. Nammo Lapua on päättänyt sijoittaa uuden tuotantolaitoksensa Jyväskylään. Tykistökranaatikkuoria valmistavan tehtaan on määrä valmistua tuotantokäyttöön kesällä 2026. Investoinnin kokonaisbudjetti on 45 miljoonaa euroa. Tuotannon kasvattamiseen on saatu myös 22,5 miljoonaa EU-rahaa.

Patria osti muuramelaisen dronijärjestelmiä valmistavan ja kouluttavan Nordic Drones Oy:n koko osakekannan. Yritys työllistää 20 henkeä. Nordic Dronesin liikevaihto on yli kymmenkertaistunut parissa vuodessa. Karstulalainen Finn-Savotta suunnittelee ja valmistaa korkealaatuisia funktionaalisia varusteita vaatimaan ammatti- ja vapaa-ajan käyttöön. Yritys on kaksinkertaistunut liikevaihtonsa ja suunnittelee investointeja. Liikevaihdon kasvuun on vaikuttanut erityisesti puolustusvoimilta saadut tilaukset. Myös kulltajakaupan vientinäkömät ovat hyvät. Puolustusteollisuuden kysyntä näkyy useiden yritysten kasvussa. Keski-Suomen vahva kyberosaaminen ja turvallisuuskoulutus tukevat yritysten kasvua.

Jämsän Hallissa aletaan koota F-35-hävittäjien eturunkoja. F-35 -hävittäjien eturunkotehtaan rakentaminen on käynnissä ja tuotantotilat ovat harjakorkeudessa. Patrian mukaan tuotannon käynnistämistä valmistellaan ja tarvittavaa osaamista kartoitetaan. Puolustusteollisuuden nousu näkyy toimeliaisuutena myös pienemmissä yrityksissä. Esimerkiksi Jämsän Hallissa toimii pienempiä kevytrakenne- ja ilmailutoimijoita. Composite Solution Innovation panostaa voimakkaasti kevytrakeneratkaisuihin. Scandinavian Seaplanes Oy kehittää Suomen ensimmäistä Atol Aurora lentokonetta, jolla voidaan operoida maassa, vedessä ja ilmassa. Narli Oy kehittää komposiittirakenteista

taitolentokonetta. Puolustusteollisuuden tilauskirjat ovat täynnä ja työtä riittää kymmeniä vuosia eteenpäin.

Jämsän Kaipolaa kehitetään palvelemaan mm. uusioraaka-aineiden, uusiutuvan energian, energiavarastoinnin, kierrätys- ja biomateriaalien sekä elintarviketuotannon aloilla toimivia yrityksiä, jotka pystyvät hyödyntämään alueen teollista infrastruktuuria. Kaipolan kiinteistön omistaa Green Port Oy ja siellä toimii UPM telahiomo ja Voith telatehdas sekä Logent Oy, logistiikka- ja varastointipalveluita tuottava yritys. Corsair Finland Oy (aik. Kaipola Circular Oy) valmistautuu aloittamaan laajamittaisen toiminnan alueella. Täysimittainen toiminta aiotaan aloittaa ensi kesänä. Yritys valmistaa jätemuovista öljyä ja on tehnyt toimitussopimuksen Shellin kanssa. Vuosittain Kaipolassa on tarkoitus käsitellä 12 tuhatta tonnia muovijätettä vuosittain. YVA-tarveharkinta on menossa. YVA-prosessissa ovat myös sekä Suomen Säätöenergian suunnittelema uusiutuvan biometanolin tehdaslaitos että Finnforel Oy:n kalankasvattamolaitos. Valkea Energy Storage Kaipola Oy on saanut rakennusluvut 50 MW energiavarastolle ja hakee myöhemmässä vaiheessa mahdollisesti rakennuslupia 40 MW:n lisäkapasiteetille. Loka-kuussa Kaipolassa aloittaa palvelinkeskus. Voimalaitoksen mahdollisen uuden toimijan kanssa on neuvottelut meneillään. Neuvotteluja käydään myös usean muun Kaipolaan sijoittautumista harkitsevan toimijan kanssa. Kaipola Recycling Oy:n konkurssi on rauennut varojen puutteeseen ja siivousvastuun kysymyksiä selvitellään.

Keski-Suomessa puhtaaseen siirtymään on investoitu erityisesti energia-alalla. Aurinkovoimalahankkeita ja tuulipuistoja on suunnitteilla ja rakenteilla eri puolilla Keski-Suomea, erityisesti pohjoiseen Keski-Suomeen. Myös energian varastointiin ja akkuteollisuuteen liittyviä investointeja on menossa. Euroopan halu irrottautua venäläisestä maakaasusta ja muun muassa biometaanin tuotannon tason kymmenkertaistaminen on avannut markkinoita biokaasualalla. Biokaasulaitoksiin erikoistunut Biovoima perusti tehtaan Jyväskylään ja kaksinkertaisti liikevaihtonsa viime vuodesta. Laitoskauppoja vauhdittaa myös valtioiden tuki biokaasuinvestointeihin. Keljonlahdelle Jyväskylään suunnitellaan synteettisiä polttoaineita valmistavaa teollisuuslaitosta. Laitos tekee hiilidioksidista vetyyn yhdistettynä synteettistä polttoainetta. Suunnittelualue on 25 hehtaaria. Aikataulu on vielä avoinna, mutta kaavoitus on jo käynnissä. Norjalainen Vireon rakentaa Jyväskylään Suomen ensimmäisen vetytankkausaseman, mikä mahdollistaa vetybussien käyttöönoton ensimmäisenä Suomessa. Hankkeessa ovat mukana Jyväskylän kaupunki ja Central Finland Mobility Foundation, joka on Jyväskylän, Toyotan rahoittama ja Toyota Mobility Foundationin perustama säätiö. Jyväskylän kaupunki ja energiayhtiö Fortum ovat solmineet aiesopimuksen datakeskuksen toteuttamisesta Seppälänkankaalla. Kyseessä on 1–3 miljardiluokan hanke. Tavoitteena on vähintään 20 hehtaarin laajuinen datakeskus, joka työllistää toteutuessaan noin 150–200 henkilöä. Hanke on alkuvaiheessa. Keuruulla sähkökuorma-autojen konvertointiin erikoistunut TKI-keskus saa jatkohankkeen kehittämiseen ja testikäyttöön tulevaa autorataa aletaan rakentaa.

Keski-Suomessa tehdään vahvaa TKI-yhteistyötä. VTT investoi noin 20 miljoonalla tutkimusohjelmaan, jossa kehitetään ja testataan kaupallisesti kannattavia, vastuullisempia vaihtoehtoja kuitupohjaisten tuotteiden valmistukseen. Tavoitteena on mullistaa kartongin valmistus vähentämällä veden ja energian kulutusta. Pilottiympäristön rakentaminen aloitetaan tänä vuonna Jyväskylässä. Mukana on merkittäviä teknologiayrityksiä, suomalainen metsäteollisuus ja lukuisia kansainvälisiä yrityksiä.

Toyota Gazoo Racing World Rally Team perustaa uuden, nykyaikaisen teknologiakeskuksen Jyväskylään. Toyota keskukselle on varattu 185 hehtaaria Laukaan rajalta ja siitä tulee huippumoderni yli 200 ihmisen työpaikka. Infrarakentaminen on jo aloitettu Laukaan puolella. Rakentamisen aikaiset verotulovaikutukset ovat arviolta 10 miljoonaa euroa vuodessa ja pysyvät verotulovaikutukset noin 5 miljoonaa euroa vuodessa.

Elintarvikealalla on ollut haasteellista, kun markkinatilanne kääntyi vaikeaksi koronavuosina ja Ukrainan sota toi sen päälle kustannuskriisin. Osa elintarvikeyrityksistä on löytänyt kuitenkin uusia kansainvälisiä markkinoita ja osa myös investoinut.

Maatalouden kasvukausi oli melko suotuisa peltoviljelylle. Sään vaihtelun takia paikkakunta- ja tilakohtaiset satoerot ovat suuret. Ruokaturva- ja huoltovarmuuskysymykset ovat esillä huomattavasti aiempaa enemmän. Huoltovarmuuden näkökulmasta akuuttia heikentymistä ei ole tänä vuonna tapahtunut, mutta pidemmällä aikavälillä on nähtävissä tuotannon hiljainen hiipuminen. Maatalouden uuden sukupolven jatkajia ei ole riittävästi, jotta maataloustuotanto saadaan pidemmällä tähtäimellä turvattua edes nykyisellä tasolla. Vaikka kuluttajien ostovoiman odotetaan elpyvän ja elintarvikkeiden tuotannon ja myynnin hieman kasvavan, ennusteiden mukaan maatalouden yrittäjätulo ei kasva tänä tai ensi vuonna vuoteen 2023 verrattuna, koska tuottajahinnat laskevat enemmän kuin tuotantopanosten hinnat. Markkinatilanne ei siten luo merkittäviä kannusteita maatalouselinkeinolle.

Keski-Suomessa matkailu on lähes yhtä suurta kuin kiinteistö- tai ohjelmistotoimiala. Matkailutulot on kasvanut ja on pandemiaa edeltävää aikaa parempi. Himos on yksi Suomen kehittyvimmistä matkailualueista. Sinne rakentuu uusia loma-asuntoja, karavaanarialue, infraa ja uusi Break Sokos Hotel Himos, jonka valmistuu ensi syksynä. Investoinnin arvo on 32 miljoonaa ja rakennusvaiheen työllistävä vaikutus 200 henkilötyövuotta. Huoneistohotelliin tulee lähes 500 vuodepaikkaa ja se tuo noin 10 prosentin lisäyksen Himoksen vuodepaikkoihin, jolloin Jämsässä on tarjolla jatkossa 5 500 vuodepaikkaa. Majoituskapasiteetin kasvu lisää työ- ja kokousmatkailua sekä kansainvälistä matkailua. Myös pohjoisen Keski-Suomen matkailutoiminta on vireä. Etelä-Konneveden kansallispuistoon kaavaillaan yhteyksiä yhteistyössä VR:n kanssa. Jyväskylä sijoittui matkailutulojen vertailussa viidenneksi suurten kaupunkien vertailussa. Erityisesti

tapahtuma-alalla on ollut vilkasta. Rallin MM-osakilpailut, Kuninkuusravit ja muut musiikki- ja urheilutapahtumat ovat tuoneet matkailutuloja Jyväskylään arvioilta 40–50 miljoonan edestä.

Jyväskylän Hippos-hanketta viedään eteenpäin uudella liiketoimintamalliehdotuksella. Jos hanke päästään aloittamaan tämän vuoden puolella, alueelle valmistuu vuoteen 2027 mennessä noin 65 000 neliötä uutta liikuntatilaa ja reilu 17 000 tutkimus- opetus- ja toimistotilaa. Hippos-kokonaisuus maksaa kaikkiaan yli 211 miljoonaa euroa.

Työmarkkinoiden tilanne ja näkymät

Talouden matalasuhdanne on vaikuttanut Keski-Suomessa nostaen työttömyyttä ja vähentäen avoimien työpaikkojen määrää. Uusimpien työttömyystilaston lukujen mukaan elokuussa 2024 työttömiä työnhakijoita Keski-Suomessa oli yli 1000 enemmän kuin tasan vuosi sitten ja työttömyysprosentti on noussut 12,4 prosenttiin. Alueellisten kehitysnäkymien seutukeskusteluissa tuli kuitenkin esille, että työllisyyden odotetaan paranevan tulevana vuonna. Talouden odotetaan lähtevän kasvuun vuoden alussa ja työttömyyden laskevan sen mukana hieman viiveellä.

Työttömyystilaston mukaan uusia avoimia työpaikkoja on lähes kaksi kertaa vähemmän kuin tasan vuosi sitten elokuussa. Avoimien työpaikkojen uskotaan niin ikään lähtevän kasvuun tulevana vuonna. Useilla aloilla kysynnän puute ei mahdollista rekrytointia, mutta vanhoista työntekijöistä halutaan pitää kiinni. Iso osa avoimista työpaikoista on keskittynyt palvelu- ja myyntialalle.

Suurin osa työttömyyden kasvusta Keski-Suomessa on tapahtunut Jyväskylän seutukunnassa. Esimerkiksi Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa työttömien työnhakijoiden määrä on jopa hieman laskenut vuoden takaisesta. Eteläisessä Keski-Suomessa esimerkiksi Jämsässä työttömien määrä on niin ikään laskenut. Jämsässä keskeiset työllistävät alat eivät ole erityisen suhdanneherkkiä aloja, vaan suurimmat työnantajat löytyvät esimerkiksi puolustusteollisuudesta ja matkailusta. Äänekoskella suhdanneherkkiä aloja taas on, ja aiemmin onkin nähty suuriakin lomautuksia. Kasvunäkymien ollessa sumuisia on alueen työllisyystilannetta hankala ennustaa. Pitkään näytti siltä, että matalasuhdanteesta huolimatta suurilta irtisanomisilta vältytään ja kasvua ennakoitujen alueella on nähty investointeja. Äänekosken Suolahdessa toiminut Metsä Woodin vaneritehdas ilmoitti kuitenkin lopettavansa toimintansa ja koko tehtaan henkilöstö on muutosneuvottelujen piirissä. Myös Suolahdessa toimivalla Valtran traktoritehtaalla muutosneuvottelut saattavat vähentää jopa 60 työpaikkaa. Yritykset kertovat kuitenkin, että ne pyrkivät työllistämään mahdollisimman paljon henkilöstöä muissa yksiköissään. Koronan jälkeisenä trendinä näyttäisikin siltä, että työnantajat haluavat pitää kiinni työntekijöistään, ettei kerran palkattu työvoima karkaa muualle.

Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut melko tasaisesti viime vuodesta. Kasvu huolestuttaa etenkin pienissä kunnissa, mutta talouden kasvun ja uusien avautuvien työpaikkojen uskotaan taittavan myös pitkäaikaistyöttömyyden kasvua. Erityisesti kaikkein porsimpään työttömänä olleiden tukemiseen kaivataan resursseja ja uusia ratkaisuja.

Suurimmista toimialoista rakennusalalla työttömyys on kasvanut ja avoimia työpaikkoja ei ole paljoakaan. Kesän aikana tilanne on kuitenkin hieman helpottunut kausivaihtelun vuoksi. Rakentamisessa työpaikkoja on enimmäkseen teollisessa rakentamisessa ja julkisissa hankkeissa. Esimerkiksi Hippos-hankkeen mennessä läpi, ennakoidaan urheilukeskuksen rakentamisaikaisten työllisyysvaikutusten olevan 1900 henkilötyövuotta, joista 1100 olisivat välittömiä. Myös tuulivoima- ja aurinkopuistoja rakennetaan ympäri maakuntaa, mikä lisää erikoistuneiden rakentajien kysyntää.

Mara-alalla kohtaanto-ongelma näyttää tilastojen mukaan rauhoittuneen, mutta keskusteluissa tuli esille, että alan työpaikkoihin on edelleen hankalaa löytää työntekijöitä. Maakunnassa on nähtävissä työvoimapulaa etenkin suorittavan työn aloilla ja terveydenhuollossa. Esimerkiksi puhtauspalvelualalla työvoiman tarvetta on, joskin laskusuhdanne on hillinnyt rekrytointitarvetta. Terveydenhuollossa tarvetta on määrällisesti eniten etenkin lähi- ja sairaanhoitajille. Myös lääkäripula on vaivannut Keksi-Suomea jo pidempään. Keski-Suomeen ollaankin lisäämässä Itä-Suomen yliopiston hajautettua lääkärikoulutusta. Hajautettua lääketieteen opetusta on tarjottu Keski-Suomessa yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa jo useiden vuosien ajan.

Osa suurista yrityksistä on pystynyt vastaamaan työvoiman tarpeeseen kansainvälisillä rekrytoinneilla. Kansainvälisiä rekrytointeja tapahtuu kuitenkin pitkälti vain suurissa yrityksissä ja sellaisissa työpaikoissa, joissa työyhteisö on jo kansainvälinen. Pienemmissä yrityksissä kv-rekrytointien kynnys koetaan korkeammaksi ja aluekeskusteluissa nousi esiin tarve tukeen etenkin ensimmäisessä kansainvälisen osaajan rekrytoinnissa. Keskusteluissa nousi esiin ukrainalaisten hyvä työllistyminen, ja työllistymistä tukevat resurssit näyttävät kantavan hedelmää. NATO-yhteistyö tulee lisäämään kansainvälistä yhteistyötä ennen kaikkea puolustusteollisuudessa ja alalla on nähty alueita elvytettäviä rakennusprojekteja sekä työvoiman tarvetta teollisille aloille.

Kehityssuuntia koskevat arviot

Keski-Suomi	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Jyväskylän seutukunta Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	++
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	+	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Jämsän seutukunta Jämsä	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä	0	-	0
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi

Keuruun seutukunta Keuruu, Multia	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä	-	0	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Joutsan seutukunta Joutsa, Luhanka	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	-	0	0
Työvoiman saatavuus	0	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Saarijärven-Viitasaaren sseutukunta Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	+	+
Työttömyyden määrä	-	-	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+
Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi			

Äänekosken seutukunta Konnevesi, Äänekoski	Tilanne nyt verrattuna	Tilanne 6 kk kuluttua	Tilanne 12 kk kuluttua
--	-----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------

KESKI-SUOMEN ALUEELLISET KEHITYSNÄKYMÄT
SYKSY 2024

	vuoden takaiseen	verrattuna nykyhetkeen	verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä	0	-	+
Työvoiman saatavuus	0	0	+

Arviointiasteikko: (++) paljon parempi, (+) parempi, (0) ennallaan, (-) heikompi, (--) paljon heikompi